

УДК 339.923:061.1EU(438)

Biblid 1451-3188, 22 (2023)

Год XXII, бр. 83, стр. 30–41

Изворни научни рад

Рад примљен 15. 7. 2023. године

Рад одобрен 9. 8. 2023. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2023.22.83.2

СПЕЦИФИЧНОСТИ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА – ИСКУСТВА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА И СТУДИЈА СЛУЧАЈА ПОЉСКЕ

*Александар ГАЈИЋ**

Апстракт: Рад се бави анализом садржаја везаном за процес приступања земаља Западног Балкана Европској унији (ЕУ), и преиспитивања процеса приступања ЕУ држава које су у међувремену постале пуноправне чланице ове организације у периоду од 2004. до 2007. године. У раду се анализирају историјски аспекти процеса европских интеграција, у сврху коришћења искустава других земаља која би могла бити од значаја за процес европских интеграција земаља Западног Балкана. Такође, у раду се полемише о кључним факторима стратегије источног проширења ЕУ, те се у том контексту прави студија случаја на примеру Пољске чија искуства могу бити драгоцене у процени перспективе и изазова са којима се земље Западног Балкана још могу суочавати у процесу европских интеграција. Аутор аналитички проучава детерминанте политике проширења ЕУ, и износи своју оцену о пружању европске претприступне помоћи земљама кандидатима. Коначно, у контексту спровођења транзиционих реформи у земаљама Западног Балкана аутор указује и на основни наратив европских интеграција, који обухвата предикцију њених будућих токова, али и сагледавање тренутних противречности које условљавају процес приступања ЕУ.

Кључне речи: Европске интеграције, ЕУ, Западни Балкан, студија случаја, Пољска.

* Висока пословна школа „Проф. др Радомир Бојковић”, Крушевац.
E-mail: gajic.aleksandar76@gmail.com

1) УВОД

Завршетком Хладног рата, крајем 1980-их и почетком 1990-их, отворен је простор за далекосежну политичку и економску трансформацију европског континента. Укидањем поделе Исток–Запад, створене су претпоставке за интензиван процес проширења ЕУ. Прво проширење ЕУ започело је са политички неутралним земљама средином 1990-их, да би касније у организацију биле прикључене и земље централне и источне Европе 2004. године (ЕУ-10). Ова проширења била су праћена приступањима Бугарске и Румуније ЕУ 2007. године. Прво западнобалканско проширење уследило је 2013. године приступањем Хрватске ЕУ. Даља агенда политике проширења ЕУ односи се на регион Западног Балкана (Босну и Херцеговину, Србију, Македонију, Црну Гору и Албанију) и Турску. Иако је државама Западног Балкана у извесној мери потврђена европска будућност, њихов пут према ЕУ обележен је првенствено потрагом за дефинисањем политике која би имала за циљ потпуну стабилизацију региона.¹ Динамика проширење земаља Западног Балкана условљена је тако Процесом стабилизације и придруживања (ССП), који обухвата остваривање напретка у области владавине права, основних људских права, јачања демократских институција, економског управљања и конкуренције. Брзина приступања ЕУ зависна је и од унапређења регионалне сарадње и поштовања међународног права, посебно имајући у виду последице ратних збивања на просторима бивше СФРЈ због којих ЕУ толико инсистира на остваривању стабилности региона. Посматрајући из историјске ретроспективе, источно проширење, у односу на проширење ЕУ земаљама Западног Балкана, имало је привилегован статус иако земље централне и источне Европе, по свему судећи, барем првобитно нису испуњавале економске, правне и политичке критеријуме за приступање ЕУ. Међутим, ваља уочити да ЕУ није одустала од европских интеграција земаља Западног Балкана. У том смислу она је предочила поруку државама кандидатима да упркос измењеној политичкој стварности, постоји светла будућност у погледу европских интеграција Западног Балкана. Стога, европеизација и трансформативна снага ЕУ и даље постоји и нуди велику привлачност земљама Западног Балкана. Снажна порука долази и из држава чланица ЕУ да ће се проширење наставити и да ће кандидати постати чланице чим испуне неопходне услове. Међутим, на успоравање процеса европских интеграција утиче нови методолошки приступ који проширује низ задатих критеријума. Користећи искуства земаља централне и источне Европе које су приступиле ЕУ, показује се да су оне обилато користиле преговарачки процес као врло моћно средство у постизању компромиса око

¹ Tanja Mišćević, Tanja Mrak, "The EU Accession Process: Western Balkans vs EU-10", *Croatian Political Science Review*, 2017, Vol. 54, No. 4, p. 185.

испуњавања одређених претприступних критеријума. Након остваривања чланства показало се, међутим, да не постоји јасно изграђени механизми надзора у погледу извршавања преузетих обавеза. За земље Западног Балкана преговарачки поступци би морали бити прилагођени њиховим потребама, али и интересима ЕУ. Измењене геополитичке околности довеле су до промена у гледиштима држава чланица о политици проширења. У том погледу, промењена политичка клима пропраћена је и финансијским прорачунима који су довели до усвајања IPA II, као нове генерације инструмента ЕУ за претприступну финансијску помоћ.²

2) ПОЛИТИЧКО-ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

У оснивању Европске економске заједнице (ЕЕЗ), Римским уговорима из 1957. године учествовало је шест чланова оснивача (Западна Немачка, Француска, Италија, Белгија, Холандија и Луксембург). Чланство је проширено тек 1973. године. Француска је била главна покретачка снага против чланства Велике Британије, док је преосталих пет земаља имало повољнији приступ. У позадини, француски председник Шарл де Гол (*Charles de Gaulle*), ставио је вето на британско чланство у ЕЕЗ. Жорж Помпиду (*Georges Pompidou*), који је наследио Шарла де Гола на месту француског председника, отворио је могућност за британско чланство у ЕЕЗ. Уједињено Краљевство, Ирска и Данска постале су чланице ЕЕЗ 1. јануара 1973. године. Између 1974–1975. године, пропали су режими у Шпанији, Португалији и Грчкој због чега су лидери ових земаља затражили чланство у Европској заједници (ЕЗ). Године 1981. придружила се Грчка, а Шпанија и Португал пет година касније – 1986. године. Уговором из Мастрихта, из 1992. године, формирана је ЕУ од раније Европске заједнице (ЕЗ).³ Критеријуми засновани на демократији, владавини права, поштовању људских права, заштити мањина и добро функционишућој слободној тржишној економији, успостављени су у Копенхагену 1993. године. Пре ове одлуке, Финска, Шведска, Норвешка и Аустрија биле су у процесу пријема у чланство, а да нису имале проблема са испуњавањем приступних критеријума.⁴ Све наведене државе, осим Норвешке, постале су чланице 1. јануара 1995. године, која је на референдуму изгласала да не жели чланство.

² Wolfgang Koeth, "The New Instrument for Pre-accession (IPA II): Less Accession, More Assistance?", *European Institute of Public Administration Working Paper*, 2014/W/01, 2014.

³ Институционална интеграција три европске заједнице (Европске заједнице за угља и челик, Европске заједнице за атомску енергију и Европске економске заједнице) извршена је 1967. године.

⁴ Heather Grabbe, *The EU's transformative power: Europeanization through conditionality in Central and Eastern Europe*, Palgrave, Basingstoke, 2006, p. 56.

Током маја 2004. године, десет нових држава постале су чланице ЕУ: Чешка, Естонија, Мађарска, Летонија, Литванија, Пољска, Словачка, Словенија, Кипар и Малта. Тада је ЕУ почела да се суочава са економском неравнотежом између старих и нових чланица. Финансијски проблеми појавили су се када су Румунија и Бугарска постале чланице ЕУ у јануару 2007. године. После тога, ниједна од ове две земље није у потпуности испунила критеријуме за чланство који су постављени у Копенхагену. Румунија и Бугарска нису постигле стандард либералне демократије, владавине права, а имале су великих проблема и са системском корупцијом и организованим криминалом. Коначно, Хрватска, као прва западнобалканска држава, придружила се ЕУ 2013. године, упркос озбиљним проблемима са којима се суочила и који су се односили на организовани криминал и корупцију. Керсхав описује ово посебно проширење као начин слања „обећавајућих сигнала” земљама Западног Балкана.⁵ Земље из суседства ЕУ и даље захтевају чланство у ЕУ, а проширење се сматра успешном спољном политиком. Ипак, у светлу тренутних изазова који постоје, постало је тешко предвидети како ће ти изазови утицати на проширење у дугорочној перспективи. Како је карактер ЕУ постајао све сложенији, тако су се појачали уски и технички аспекти у условима за чланство. Унутрашња динамика је такође утицала на кругове проширења, а као резултат проширења појавила су се питања која се тичу ефикасности ЕУ.⁶ За разлику од проширења ЕФТА током 1990-их, источно проширење било је снажно засновано на политичком, а за земље чланице ЕУ и геостратешком разматрању. Снажна геополитичка разматрања држава чланица ЕУ повезана са одлукама о источном проширењу имала су два аспекта. Један аспект био је временски. На одлуку Европског савета из Копенхагена о проширењу на исток 1993. године, снажно су утицали страхови да би транзициони процес у бившим комунистичким земљама могао потрајати, као и да би био већи ризик за избијање поновног непријатељства у бившој Југославији. Други аспект, који снажно подупире геополитички карактер источног проширења, била је спремност ЕУ да преиспита своју дотадашњу стратегију проширења. Снажна геополитичка мотивација источног проширења, из перспективе држава чланица ЕУ, било је више него очигледно током читавог процеса преговора. На пример, државе чланице и институције ЕУ биле су прилично доброћудне у тумачењу критеријума из Копенхагена. Ово се односи како на политичке и економске критеријуме тако и на правне тековине ЕУ (*acquis communautaire*). Што се тиче процене потоњег, већи фокус је стављен на усклађивање националних законодавстава него на њихову примену.⁷

⁵ Ana E. Juncos, Nieves Pérez-Solórzano Borrágán, *Enlargement, In European Union Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2016, p. 227.

⁶ *Ibid.*, p. 229.

⁷ Tanja Mišćević, Tanja Mrak, *op. cit.*, p. 189.

3) ПРОТИВРЕЧНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ ПРИСТУПАЊА ЕУ

Прелазак са централног планирања на тржишну економију може се посматрати као процес убрзаних институционалних промена. Економска транзиција не захтева само промену релативних цена већ и правне и социјалне структуре које управљају економским понашањем. Прелаз економије зато генерално карактерише слаб институционални оквир. У процесу промена систем трговинског права вероватно неће ефикасно функционисати, извршност уговора као и права интелектуалне својине су ограничена и конкуренција је неадекватно регулисана. Реформе институција у транзиционим економијама неизбежно стварају знатну неизвесност и многе могућности за опортунистичко понашање.⁸ С једне стране, изградња „проширеног поверења” путем веродостојних институција услов је за успешан економски развој, јер историја развијених економија то јасно показује. С друге стране, проблеми с кредибилитетом појављују се у неким деловима источне Европе, укључујући нову територију ЕУ, јер је држава и даље повезана са непрозирним мрежама, а владини службеници се баве коруптивним активностима што је подршка стварању губитака за државу и друштво. То ствара ситуацију у којој је распад (старе) државе неопходан за појаву „проширеног поверења”, док то такође смањује вероватноћу да ће се развити довољно „проширено поверење”, јер се чини да је стабилна држава предуслов за овај процес. Економска транзиција и каснији економски развој у новим земљама ЕУ могу се концептуализовати као процес замене старих нетранспарентних мрежа и оквира функционисања за новоосноване, транспарентније оквире и мреже, које повезују предузећа са новом социјално-економском политиком.⁹ Стварање транспарентних мрежа захтева паралелни развој „проширеног поверења”, што је подстакнуто снажним облицима примене имовинских права, адекватном политиком конкуренције и ефикасном регулацијом трговине. Без сумње, приступање ЕУ (на пример у случају Чешке и Пољске), показује да се повећава кредибилитет реформских политика у транзиционим економијама.¹⁰ Економски успех проширења ЕУ пресудно ће зависити од мере до које ће компаније у новим земљама ЕУ моћи да успоставе оно што називамо предузетничким

⁸ Marko Kmezić, “The Western Balkans and EU Enlargement: Lessons Learned, Way Forward and Prospects Ahead”, European Parliament, 2015, p. 127.

⁹ Александар Гајић, „Финансирање развојних пројеката и европске интеграције Србије”, *Европско законодавство*, 2023, бр. 81–82, стр. 81.

¹⁰ James Ker-Lindsay, Ioannis Armakolas, Rosa Balfour, Corina Stratulat, “The national politics of EU enlargement in the Western Balkans”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 2017, Vol 17, No. 4, p. 513.

пословним мрежама. Идеалан пут се конститутивно заснива на постепеном процесу учења, где предузећа из западних или источних земаља могу да преузму вођство у изградњи нове мреже Исток–Запад. Европске интеграције биће корисне за источноевропске економије, као и за старе државе чланице ЕУ, ако се оствари успешно стварање транспарентних пословних мрежа заснованих на поверењу које обухватају нове земље ЕУ. Јасно је да на макронивоу ЕУ чланство може помоћи у успостављању здравих структура за спровођење имовинских права и кодификовање конкуренције и трговинске политике. На мезо и микронивоу политике ЕУ усмерене су на структурне реформе у банкарском сектору, образовном систему и другим елементима, а институционални оквири земаља приступница биће од виталног значаја за промоцију преноса прећутног знања и накнадног економског развоја. Противречности из процеса евроинтеграција источних земаља у транзицији током 2004/2007, посебно оне мање позитивне, имају важан утицај на процес проширења Западног Балкана. Једна од важних негативних лекција била је политичка лекција везана за приступање Кипра као подељене државе. Иако се критеријуми из Копенхагена не баве питањем националних граница, државе чланице ЕУ постале су знатно пажљивије према нерешеним граничним питањима. Чак и више након граничног спора између Словеније, као државе чланице ЕУ, и Хрватске, као земље кандидата, а узимајући у обзир да постоје бројна нерешена гранична питања у практично свим државама Западног Балкана. Питање Србије и Косова, као и институционална структура Босне и Херцеговине, посебно су тешки у овом контексту. Откривени су недостаци и у погледу испуњавања критеријума правне тековине ЕУ. У претприступном периоду земље кандидати биле су прилично успешне у усклађивању својих националних законодавастава са правним системом ЕУ.¹¹ Може се рећи да се неке од отежавајућих околности огледају и у следећем елементима. Присутно је јавно противљење даљим проширењима, што је нарочито интегрисано у званичне политике проширења ЕУ старих држава чланица. На пример, у Француској је постало обавезно одржавање референдума о даљим проширењима, осим ако потврда не буде постигнута захтевном већином од 60% од два дома њиховог парламента. У Немачкој и Аустрији водила се отворена дискусија да ли преговори са Турском треба да се заврше потпуним приступањем, или у некој врсти само привилегованог партнерства.¹² Осећање умора од проширења добијало је на даљем развоју након приступања Бугарске и Румуније ЕУ 2007. године. Понекад се тврдило да ЕУ не може себи приуштити да прихвати још једну институционално слабу државу, што је, нажалост, карактеристика

¹¹ Александар Гајић, *op. cit.*, стр. 82.

¹² Cecilia Nilsson, *Narratives in European Union Enlargement: The impact of experience on continuity and change*, Master's Thesis, Lunds Universitet, Centre for Languages and Literature, 2020, p. 65.

неколико држава Западног Балкана које теже да постану чланице ЕУ. Као што је представљено у претходном делу, оклевање према проширењу Западног Балкана покренуто је много пре почетка глобалне економске и избегличке кризе у еврозони, али је од тада знатно појачано.¹³ За разлику од претходних проширења, где се процес углавном водио по рационалној и нормативној логици одлучивања, политика проширења ЕУ у односу на Западни Балкан подложна је повећаној политизацији и све већем броју билатералних услова, који би се у нешто ранијим околностима сматрали непримереним.¹⁴

4) СТУДИЈА СЛУЧАЈА ПОЉСКЕ

Упркос неким супротним тврдњама, источно проширење имало је снажно користан економски утицај и на државе чланице ЕУ. Земље кандидати постале су, наиме, важна тржишта роба и услуга ЕУ. У периоду непосредно пред приступање, државе кандидати имале су укупни билатерални суфицит са свим новим државама чланицама. Скоро све централне и источне европске земље појединачно су имале дефицит у односу на ЕУ-15.¹⁵ Као источноевропска група, државе кандидати представљале су другог најважнијег трговинског партнера за ЕУ.¹⁶ Компаније из ЕУ нису продавале робу и услуге само у земљама кандидатима за источну Европу, већ су откупили постојеће и покренуле потпуно нове са ефектом значајне количине отварања нових радних места. Између 1990. и 2004. године земље региона имале су користи од директних страних инвестиција вредних више од 100 милијарди евра. Последњих година пре приступања, стране директне инвестиције из земаља чланица ЕУ, еквивалентно око 20 милијарди евра годишње, уливале су се у централну и источну Европу, при чему је велика већина инвестиција била усмерена у четири земље Вишеградске групе, посебно у Пољску.¹⁷ Искуства Пољске најбоље говоре у прилог томе. Као и свака друга владина реформа и развојни Програм „Стратегија за Пољску”, одликовао се сложеностју и свеобухватношћу која је покривала готово све суштинске аспекте функционисања пољске економије. Програм је био заснован на четири основа, и то: брзом расту, фер расподели, корисној

¹³ Tanja Mišćević, Tanja Mrak, *op. cit.*, p. 194.

¹⁴ Слободан Нешковић, „Институционално позиционирање ЕУ”, *Европско законодавство*, 2022, бр. 77–78, стр. 77.

¹⁵ Eneko Landaburu, “The Need for Enlargement and Differences from Previous Accessions”, in: Vassiliou, George (ed.): *The Accession Story: the EU from 15 to 25 Countries*, Oxford University Press, New York, 2007, p. 10.

¹⁶ Ian Kershaw, *Roller-coaster: Europe, 1950–2017, The Penguin History of Europe*, Penguin Books, London, 2019, p. 76.

¹⁷ *Ibid.*, p. 78.

интеграцији и ефикаснијој држави. „Стратегија за Пољску” био је средњорочни програм, мада је утврђивао и дугорочне задатке. Савремена дијагноза услова одрживог развоја и оцртавање његових дугорочних циљева у основи је била тачна и много тога од онога што је пре четврт века било упућено структурним реформама и институционалним променама важи и данас. Ово се посебно односи на питања која су толико велика као што је императив стварања економије социјалног тржишта, или конкурентности предузећа у условима широке отворености за контакте са светом, корисности европских интеграција или реформи система социјалне сигурности, ефикаснијег финансијског надзора или ширења економије засноване на знању. Кључно за даљи одрживи и уравнотежени развој јесте ослањање економских политика на правилну економску теорију, и у том смислу нови прагматизам може донети неке нове идеје и користи. Каква је то била ‘тржишна економија’ можемо видети и данас. Еволуција система ка социјалној тржишној економији најављена је споразумима о округлом столу пре тридесет година. Међутим, до данас чак ни у теорији нема јасноће шта то подразумева, и наравно, о томе се никад не завршава расправа у политичкој сфери. Без сумње, у случају Пољске и других постсоцијалистичких земаља, испуњење ове теоријске и политичке категорије са стварним садржајем мора се разликовати, посебно у раној фази системске трансформације, од социјалне тржишне економије у којој је она цветала, попут нордијског социалдемократског система или немачког либералног поретка.¹⁸ У „Стратегији за Пољску” то је био свеобухватан програм, који је ишао далеко даље од подручја која су уочена чак и у софистициранијим показатељима који су створени у каснијим годинама. Међутим, тада није развијен сопствени холистички показатељ кроз примену приступа илустрованог петокраком макроекономске стабилизације, са конкретним мерама спровођења одређених кључних програма из Стратегије. Међутим, између осталих, спомињу се:

1. Партнерски радни односи и преговарачки механизам накнаде регулација;
2. Реформа система социјалне сигурности;
3. Спречавање незапослености;
4. Развој руралних подручја;
5. Улагање у људски капитал;
6. Управљање државном имовином и процеси власничке трансформације;
7. Средњорочна финансијска стратегија;
8. Развој и реформа финансијског сектора;

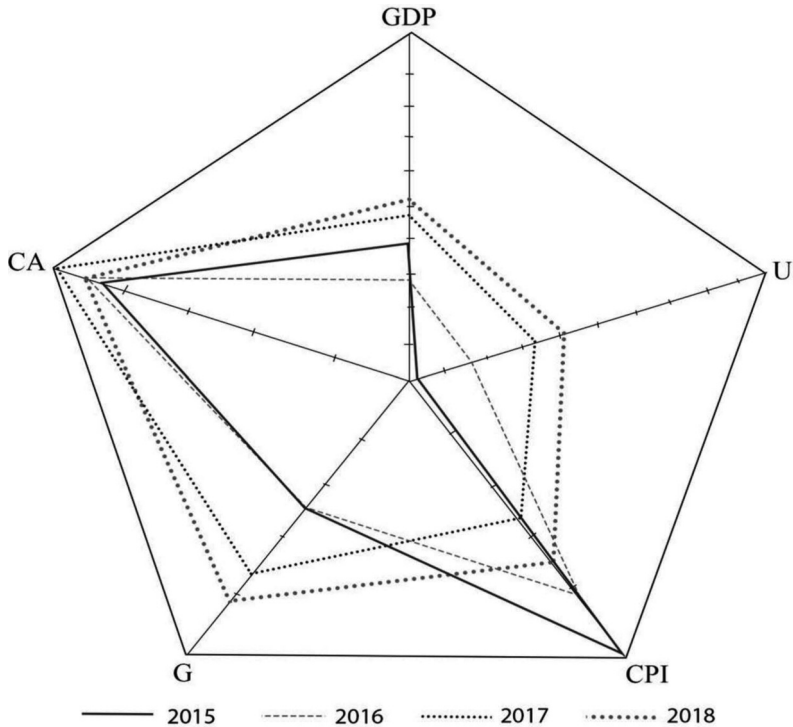
¹⁸ Graham Avery, “Enlargement Policy in Perspective”, in: Balfour, Rosa and Stratulat, Corina (eds), *EU Member States and Enlargement Towards the Balkans*, EPC Issue Paper, 2015, p. 79.

9. Сигурност економског промета и апсорпција „сиве економије”,
10. Међународна конкурентност;
11. Регионална политика;
12. Заштита животне средине и одрживост;
13. Стамбена политика, и
14. Од ОЕЦД-а до ЕУ.¹⁹

Основни циљеви економске стабилизације дати су у тзв. пентагону макроекономске стабилизације за период од 2015. до 2018. године:

Пентагон је приказан на слици 1.

Слика 1: Пентагон макроекономске стабилизације у 2015–2018.

Извор: Kolodko & Postula, 2018.²⁰

¹⁹ Grzegorz W. Kolodko, Marta Postula, "Determinants and implications of the Eurozone enlargement", *Acta Oeconomica*, 2018, Vol. 68, No. 4, p. 477.

²⁰ Grzegorz W. Kolodko, Marta Postula, *op. cit.*, p. 480.

Из ове кратке студије случаја Пољске произилази закључак да су источноевропски потенцијални кандидати, а касније и кандидати за приступање ЕУ, сматрали овај процес корисним алатом за убрзавање сопственог процеса транзиције. Јасно утврђене обавезе кандидата, праћене прецизним распоредом тока преговора о приступању ЕУ, мобилизовале су креаторе политике и ширу јавност за ефикасно спровођење задатака. Процес су снажно подржавали разни инструменти претприступне финансијске помоћи, који су били посебно усмерени на циљеве приступања. Процес проширења на Исток, који је у институционалном смислу започео споразумима о придруживању Европи, потписан почетком деведесетих година 20. века, пружио је правни оквир за јачање економске сарадње између кандидата и држава чланица ЕУ. Са својих близу 500 милиона становника, ЕУ проширена са источноевропским земљама постала би највеће тржиште на свету. И коначно, проширење на Исток значајно је подстакло преговарачку снагу ЕУ на глобалној економској сцени, а посебно у оквиру СТО.²¹

6) ИЗВОРИ

- Avery, G., "Enlargement Policy in Perspective", in: Balfour, Rosa and Stratulat, Corina (eds), *EU Member States and Enlargement Towards the Balkans, EPC Issue Paper*, 2015, No. 79.
- Гајић, А., „Финансирање развојних пројеката и европске интеграције Србије”, *Европско законодавство*, 2023.
- Grabbe, H., *The EU's transformative power: Europeanization through conditionality in Central and Eastern Europe*, Palgrave, Basingstoke, 2006.
- Dimitrijević, D., Antevski, M. (eds), *Serbia and European Union*, Proceedings of the International Scientific Conference held on 18 May 2009, Institute of international politics and economics, Belgrade, 2010.
- Juncos, A. E., Pérez-Solórzano Borragán, N., *Enlargement, In European Union Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2016.
- Ker-Lindsay, J., Armakolas, I., Balfour, R., & Stratulat, C., "The national politics of EU enlargement in the Western Balkans", *Southeast European and Black Sea Studies*, 2017, Vol. 17, No. 4.
- Ker-Lindsay, and Spyros, E., Standards before status before accession: Kosovo's EU perspective. *Southeast European and Black Sea Studies*, 2017, Vol 17, No. 4.

²¹ Tanja Mišćević, Tanja Mrak, *op. cit.*, p. 202.

- Kershaw, I., *Roller-coaster: Europe, 1950–2017, The Penguin History of Europe*, Penguin Books, London, 2019.
- Kmezić, M., “The Western Balkans and EU Enlargement: Lessons Learned, Way Forward and Prospects Ahead”, European Parliament, 2015.
- Koeth, W., “The New Instrument for Pre-accession (IPA II): Less Accession, More Assistance?”, *European Institute of Public Administration Working Paper*, 2014/W/01, 2014.
- Kolodko, G. W., Postula, M., “Determinants and implications of the Eurozone enlargement”, *Acta Oeconomica*, 2018, Vol. 68, No. 4.
- Landaburu, E., “The Need for Enlargement and Differences from Previous Accessions”, in: Vassiliou, George (ed.): *The Accession Story: the EU from 15 to 25 Countries*, Oxford University Press, New York, 2007.
- Mišćević, T., Mrak, M., “The EU Accession Process: Western Balkans vs EU-10”, *Croatian Political Science Review*, 2017, Vol. 54, No. 4.
- Nilsson, C., *Narratives in European Union Enlargement: The impact of experience on continuity and change*, Master’s Thesis, Lunds Universitet, Centre for Languages and Literature, 2020.
- Нешковић, С., „Институционално позиционирање ЕУ”, *Европско законодавство*, 2022, бр. 77–78.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Политика проширења ЕУ једна је од најуспешнијих и најутицајнијих политика ЕУ. На основу ауторовог истраживања долази се до закључка да ће се проширење ЕУ наставити, и да ће кандидати постати државе чланице чим испуне неопходне услове у складу са предвиђеним критеријумима (тзв. критеријума из Копенхагена који се односи на постизање тржишне економије, владавине права, демократије и поштовања људских права). Бенефити за сваку државу огледају се кроз економски и политички раст и напредак. На то уосталом указује студија случаја Пољске, као једне од транзиционих и бивших комунистичких држава. Кроз прилив директних страних инвестиција ова држава постигла је брз економски опоравак, повећање БДП-а и економско благостање уопште. У раду се указује на значај европских интеграција за земље Западног Балкана. Указује се на потребу коришћења инструмената претприступне помоћи IPA и IPA II, са акцентом спровођења секторских улагања уместо добијања средстава за финансирање појединачних пројеката. У том смислу, пружање претприступне помоћи може бити значајно и за системске реформе Републике Србије. Аутор је дошао до закључка да испуњавање критеријума за чланство у ЕУ, посебно на плану хармонизације домаћег законодавства са правом ЕУ, доприноси изградњи

институција и преузимању права и обавеза које проистичу из чланства у овој организацији.²² Међу ометајућим околностима у процесу проширења, према мишљењу аутора, су оне које карактеришу „мање-више” све транзиционе земље, као што су проблеми политичке нестабилности, узурпације институција, организованог криминала и корупције, а уз одређене специфичности које се односе само на Републику Србију (по питању статуса КиМ). Коначно, на примеру искуства Пољске, европске интеграције Републике Србије могле би донети одређене економске бенефите из аспекта макроекономске стабилности и економског просперитета.

SPECIFICITY OF EUROPEAN INTEGRATION: EXPERIENCES OF THE WESTERN BALKANS AND A CASE STUDY OF POLAND

Abstract: The paper deals with the analysis of content related to the process of accession of the Western Balkans countries to the European Union (EU) and the review of the EU accession process of countries that, in the meantime, became full members of this organisation in the period from 2004 to 2007. The paper analyses the historical aspects of the European integration process in order to use the experiences of other countries that could be of importance for the European integration process of the Western Balkan countries. Also, the paper discusses the key factors of the EU's eastern enlargement strategy and, in this context, Poland as a case study, whose experiences can be valuable in assessing the perspective and challenges that the Western Balkans countries may still face in the process of European integration. The author analytically studies the determinants of the EU enlargement policy and presents his assessment of the provision of European pre-accession assistance to candidate countries. Finally, in the context of the implementation of transitional reforms in the Western Balkans process, the author also points to the basic narrative of European integration, which includes a prediction of its future course and an overview of the current contradictions that condition the EU accession process.

Keywords: European integration, EU, Western Balkans, case study, Poland.

²² Duško Dimitrijević, Miroslav Antevski (eds), *Serbia and European Union*, Proceedings of the International Scientific Conference held on 18 May 2009., Institute of international politics and economics, Belgrade, 2010, pp. 1-248.